

Fred Uhlman
SHLEDÁNÍ
OSUDOVÉ PŘÁTELSTVÍ V KRVAVÉ DOBĚ

LEDA
2020

1

Vstoupil mi do života v únoru 1932 a nikdy z něj už neodešel. Od té doby uplynulo přes čtvrt století, víc než devět tisíc dní, nedůležitých, fádních, marných pocitem úsilí i prací bez naděje – dny a roky, mnohé z nich mrtvé jako suché listí na uschlém stromě.

Pamatuji si den i hodinu, kdy jsem poprvé spatřil toho chlapce, jenž se mi měl stát zdrojem největšího štěstí i největšího zoufalství. Bylo to dva dny po mých šestnáctých narozeninách, ve tři hodiny odpoledne jednoho pošmourného, zataženého, německy zimního

dne. Byl jsem na gymnáziu Karla Alexandra ve Stuttgartu, velice proslulé württemberské střední škole, založené roku 1521, ve stejném roce, kdy Luther stanul před Karlem V., císařem Svaté říše římské a španělským králem.

Pamatuji si každou maličkost: třídu s těžkými lavicemi a stolky, kyselý pižmový pach čtyřiceti zavlhlých zimníků, kaluže tajícího sněhu, hnědožluté linky na šedých stěnách, kde kdysi před revolucí visívaly portréty císaře Viléma a württemberského krále. Zavřou-li oči, vidím v duchu záda svých spolužáků, z nichž mnozí později padli v ruských stepích nebo v píscích u al-Alamejnu. Doposud mi v uších zní unavený, rozčarovaný hlas Herr Zimmermanna, odsouzeného doživotně vyučovat, jenž přijímal svůj ortel se smutnou odevzdaností. Byl to pán s popelavou pletí, jehož vlasy, knír a špičatá bradka byly stříknuté šedí. Hleděl na svět přes skřipec na špičce nosu s výrazem toulavého psa, shánějícího něco k žrádлу. Nejspíš mu nebylo ani přes padesát,

ale nám připadal jako osmdesátiletý stařec. Nevážili jsme si ho, protože byl mírný a laskavý, protože se z něho linul odér chudých lidí – ve svém bytě o dvou místnostech patrně neměl koupelnu – a protože celý podzim a po dlouhé zimní měsíce nosil spravovaný, oblýskaný, nazelenalý oblek (na jaro a léto měl druhý oblek). Chovali jsme se k němu opovržlivě a občas i krutě, s tou zbabělou krutostí, kterou mnozí zdraví chlapci uplatňují vůči lidem slabým, starým nebo bezbranným.

Šeřilo se, ale nebyla ještě taková tma, aby se rozsvěcelo, a okny jsem dosud jasně viděl kostel místní posádky, ohavnou stavbu z konce devatenáctého století, kterou teď zkrášlil sníh na obou věžích, protínajících olověná nebesa. Krásné byly i bílé kopce obklopující mé rodiště, za nimiž jako by končil svět a začínalo tajemství. Chvillemi mne přemáhala dřímotá, čmáral jsem si po papíru, myšlenky se mi rozbíhaly, občas jsem se zatahal za vlasy, abych se probral, když tu se ozvalo zaklepaní,

a než Herr Zimmermann mohl říci: *Herein*, vešel profesor Klett, ředitel školy. Nikdo však nesledoval tohoto čiperného mužíka, neboť všechny oči se upíraly na cizího chlapce, jenž mu kráčel v patách, jako Phaedrus možná kráčival za Sokratem.

Zírali jsme na něj jako na zjevení. Co však mne a nejspíš i všechny ostatní kluky zaujalo především, víc než jeho sebejistý postoj, aristokratický výraz a mírný, lehce povýšený úsměv, byl jeho elegantní zjev. Co do oblečení jsme byli všichni učinění hastroši. Naše matky většinou zastávaly názor, že do školy je všechno dost dobré, hlavně když je to oblečení z kvalitní, pevné látky. Holky nás ještě nezačaly vzrušovat, a tak jsme se nebránili různým praktickým štrapáčním vestám a krátkým kalhotám nebo pumpkám, které se kupovaly v naději, že nám vydrží, než z nich vyrosteme.

Tenhle hoch však byl docela jiný. Měl na sobě *dlouhé* kalhoty perfektního střihu a s ostrými puky, evidentně žádná konfekce jako ty

naše. Jeho oblek vypadal draze: světle šedá vlna se vzorkem rybí kosti, téměř stoprocentně „Made in England“. K tomu měl bleďemodrou košili a tmavomodrou kravatu s bílými puntíky; naše nákrčníky byly oproti tomu špinavé, umaštěné, spíš jako provazy. Hodnotili jsme sice každou snahu o eleganci jako „zženštilost“, avšak při pohledu na tento vzor vší distingované urozenosti jsme se neubránili závistí.

Profesor Klett přešel přímo k Herr Zimmermannovi, zašeptal mu něco do ucha a zmizel, aniž jsme to postřehli, neboť naše zraky spočívaly na nově příchozím. Ten stál nehybně a v klidu, bez jakékoliv nervozity či nejistoty. Vypadal bůhvíproč starší než my a zralejší, bylo k neuvěření, že je to prostě další nový kluk. Nepřekvapilo by nás, kdyby náhle zmizel stejně tiše a tajemně, jako se objevil.

Herr Zimmermann si posunul skřípeč ke kořeni nosu, přelétl třídu unaveným pohledem, objevil prázdnou lavici přímo přede

mnou, sestoupil ze stupínku a – třída žasla – doprovodil nováčka na místo. Poté nepatrně sklopil hlavu, jako by ho napadlo, že by se měl uklonit, ale přímo si to udělat netroufal, a zvolna odstupoval pozpátku, s očima celou tu dobu upřenýma na cizince. Vyšplhal se zpátky za katedru a oslovil ho: „Uvedl byste laskavě své jméno, křestní jméno, datum a místo narození?“

Mladík povstal. „Hrabě von Hohenfels, Konradin,“ oznámil, „narozen 19. ledna 1916, hrad Hohenfels, Württembersko.“ Nato usedl.

2

Zíral jsem na toho cizího chlapce, se mnou skoro na den stejně starého, jako by přicházel z jiného světa. Ne kvůli tomu, že byl hrabě. V naší třídě bylo pár hochů ze šlechtických rodin, ale ti se na pohled ničím nelišili od nás ostatních, synů obchodníků, bankéřů, pasto-
rů, krejčích nebo železničářů. Byl tu svobodný pán von Gall, chudáček malý, syn penzionovaného armádního důstojníka, který si mohl dovolit kupovat svým dětem jen margarín. Pak tu byl baron von Waldeslust, jehož otec měl hrad poblíž Wimpfenu nad Neckarem:

vévoda Eberhard Ludwig povýšil někoho z jeho předků do šlechtického stavu za jakési pochybné služby. Měli jsme mezi sebou dokonce i prince Huberta Schleim-Gleim-Lichtensteina, jenže to byl takový hlupáček, že ho ani knížecí původ nezachránil, aby si z něho všichni netropili šašky.

Konradin byl ale jiný případ. Hohenfelsové patřili k našim dějinám. Jejich hrad, ležící mezi Hohenstaufenem, Teckem a Hohenzollernem, byl sice v troskách, věže pobořené, takže místo nich trčel holý vrchol kopce, avšak sláva jejich rodu se doposud zelenala. Znal jsem jejich slavné činy stejně jako ty, jimiž se vyznamenal Scipio Africanus, Hannibal nebo Caesar. Hildebrandt von Hohenfels položil život roku 1190, když se snažil zachránit Fridricha I. z Hohenstaufenů, velkého Barbarossu, z prudkých peřejí řeky Calycadnus v Malé Asii. Anno von Hohenfels byl přítelem Fridricha II., nejvelkolepějšího z Hohenstaufenů, zvaného Stupor mundi, na jehož díle *De*

arte venandi cum avibus se autorsky podílel, a naposledy vydechl u Salerna roku 1247 v císařově náručí. (Jeho ostatky dodnes spočívají v Catanii v porfyrovém sarkofágu na hřbetech čtyř lvů.) Friedrich von Hohenfels, pohřbený v klášteře Hirschau, padl u Pavie poté, co zabil Françoise I., krále francouzského. Walde-
mar von Hohenfels padl u Lipska. Dva bratři, Fritz a Ulrich, přišli o život u Champigny roku 1871, ten mladší jako první, zatímco ten starší, když se ho snažil donést do bezpečí. Další Friedrich von Hohenfels padl u Verdunu.

A nyní sotva na půl metru ode mne seděl příslušník onoho proslulého švábského rodu, v jedné místnosti se mnou, sledován mým pozorným, okouzleným pohledem. Každý jeho pohyb mne fascinoval: jak otevřel nablýskanou brašnu, jak z ní bílýma, dokonale čistýma rukama (docela jinýma než ty moje krátké, nešikovné a pokaňkané) vylovil plnicí pero a ostře ořezané tužky, jak otevřel a zavřel sešit. Všechno jeho počínání budilo mou

zvědavost: s jakou péčí vybíral tužku a jak se děl – zpříma, zdálo se, že každou chvíli vstane a vydá rozkaz neviditelné armádě –, a gesto, jímž si uhladil světlé vlasy. Uklidnil jsem se, teprve když i jeho jako všechny ostatní přemohla nuda, začal se vrtět a netrpělivě čekal, až zvonění ohlásí přestávku mezi hodinami. Studoval jsem jeho hrdou, jemně cizelovanou tvář a žádný milovník nemohl upírat oči na Helenu Trojskou s větším zaujetím ani pevněji přesvědčen, že svého idolu není hoden. Jak bych si mohl troufnout oslovit ho? V kterém z evropských ghett se moji předkové lopotili, zatímco Fridrich von Hohenstaufen podával Anno von Hohenfelsovi svou ošperkovanou ruku? Co mohu já, syn židovského lékaře, vnuk a pravnuk rabínů, potomek řady drobných kupců a koňských handlířů nabídnout tomuto zlatovlasému chlapci, jehož pouhé jméno mne tak oslňuje?

Jak by on ve vsí své slávě a nádheře mohl mít pochopení pro mou plachost, podezíravou

hrdost a strach z urážek? Co může mít takový Konradin von Hohenfels společného se mnou, Hansem Schwarzem, jemuž tolik chybí sebejistota a salonní uhlazenost?

Kupodivu jsem nebyl jediný, kdo váhal dát se s ním do řeči. Skoro všichni kluci se mu vyhýbali. Běžně drsní a neotesaní v slovech i činech, vždy připravení častovat jednoho ohavnými přezdívkami jako Smradoch, Šufták, Špekbuřt, Prasečí rypák nebo Sviňák a třeba i bezdůvodně se hned poprat, před ním zaraženě mlčeli a ustupovali mu, kdykoli vstal a kamkoli zamířil. I na ně jeho kouzlo zřejmě působilo. Kdybych se já nebo kdokoli jiný ukázal nastrojený jako Hohenfels, vysloužili bychom si nelítostný posměch. Ale jeho jako by se bál rušit i Herr Zimmermann.

A ještě něco bylo zvláštní. Konradinovy domácí úkoly byly opravovány s nevídanou péčí. Mně psal Zimmermann na okraj jen krátké poznámky jako „Vadná osnova“, „Co tohle znamená?“ nebo „Není to špatné“, „Příště